

Jepice na sněhu

Bůh ví, kde se tam vzala. Seděla až nahoře, na vrcholu, v závěru prudce stoupající stezky napojující se na příčnou cestu svahem, cestu do Krajiny, na vrcholu hromady sněhu nahnuté k jejímu okraji, až k plotu. Spatřil jsem ji sehnutý nad privátně se dmoucí hrudí, nezřízeně a prudce se zvedající po výstupu v tempu až příliš sebejistém. Žila, protože v chladném bezvětří se její křídla chvěla a v desetinách sekund či jiných, ještě drobnějších měrných veličinách odkrývala takzvané štěty na zadečku, jedno z poznávacích znamení těchto tvorů.

Jepice: okřídlená skupina hmyzu s redukováným ústním a trávícím ústrojím. Nepřijímá žádnou potravu. Obvykle se nedožije více jak tří dnů. Je rozšířená po celém světě. Ale teď: narodí se, vyvine, zplodí nebo zrodí další generaci. A je tu od prvohor. Jaký je její příběh v těch statisících let, počínaje časem, kdy se tady na Zemi zjevila, v těch téměř děsivých uzlech číslovek mezi léty pět set čtyřicet jeden milion až dvě stě padesát dva miliony let před Kristem, jimiž vědci ohraničují prvohory? Jepice se narodí, aby žila tři dny. Jen? To si myslíme my. Někde přece musí být náznak děje, alespoň to miniaturní drama seznamování s partnerem, uspokojení ze setkání a ta odezva na ně projevená třeba jen drobným zachvěním křídel, a kde ho v Lidečku našla v tom mrazivém jitru? A co když je to ještě jinak?

Krajina v Lidečku byla toho rána překrytá tichou vrstvou třpytivého sněhu, odlesky slunce v bílé záplavě dávaly tomuto ledovému sebevědomí význam přírodní moci, okouzlující a podmanivé. Pohyb v krajině zaznamenal pouze ten, kdo tudy šel nebo tady byl. Já jsem věděl o dvou. A byl to ten druhý, nepatrný, skoro obtížně zachytitelný, spíše básnivý a patrně důležitější mezi těmito řádky, který otevřel cestu k popisovanému životnímu obrazu odkrývajícímu podivný a stále tajemný kontrast mezi sebevědomými živly a trpěnými existencemi. Drobná jepice. Je tu, aby žila. Žila možná i proto, aby mohly spatřit ten průzračný zimní den ty poblázněné fantazie, jako je třeba tato. Možná pro krásu téměř neuvěřitelného okamžiku, v němž se propojuje rozechvělá, ale jen zdánlivě nejistá křehkost s masou bílé hmoty, která těžce

spočívá před našima očima. Spolu s iluzí, že stačí, aby ten drobný tvor pohnul sotva zaznamatelnými tykadly, a obrazy v našich představách se posunou až k strohosti prvohor.

Po krátké cestě a delším zápasu se zamrzlým zámekem u branky jsem vešel do chalupy, pak do světnice. Na čisté omítce nad stolem jsem spatřil průhledná, nitkami protkaná křídla, vzpurně trčící štěty... Jepice. Patří k té na sněhu, která se vydala za tichým a krátkým dobrodružstvím, kterému se stále ještě říká život?

Dalibor Malina

Obsah:

úvodník

Dalibor Malina: Jepice na sněhu__2_3

próza

Pavel Kotrla: Zimní procházka__4_5

Zbyněk Vybíral: V kavárně; Dove__18_20

poezie

Jana Sovová: * * * __6_7

Tomáš Vašut: Vlnová délka__8

Lucie Schindlerová: * * * __14_17

Jakub Chrobák: * * * __20_21

jen tak

Martin Dokupil Škabraha: Tři pohlednice__21_25

překlad

Szilasi László: Třetí most__9_13

recenze

Andrea Chrobáková-Lněničková:

Destrukce je pravdou...__25_27

Ondřej Hložek: Nelehké vědomí předzačátku__27_28

Martin Lukáš: Kýžená antologie__28_30

Pavel Kotrla: Smutek muže na konci léta__30_31

PAVEL KOTRLA

Zimní procházka

Malý bílý pes na vodítku mu zkřížil cestu a on musel tu dlouhou šňůru v tom mrazivě šedém odpoledni překročit. S plachým úsměvem se mu za svého psa omluvila. Hlavou se mu mihlo, že je podobné počasí jako v ten den, kdy na jejím těle v chatě v lesích nad vesnicí zemřel muž. Pravděpodobně k tomu muselo nevyhnutelně dojít, třeba jen z toho důvodu, aby byla podtržena absurdita scény, která nastala. Ne v okamžiku, kdy v hrůze ze sebe musela setřepat tělo váženého a vážícího muže, pod kterým zůstala uvězněna v jeho posledním pádu, ani v okamžicích paniky, které zachvátily její nahé tělo, když ji začal studit pot, který se z potu milostného stal potem smrtelným, a ani v minutách poté, kdy zvažovala všechny možné i nemožné varianty řešení, ale až v tom okamžiku, kdy se rozhodla, že musí zatelefonovat mužově manželce.

Ještě nikdy neoblékala tělo mrtvého. Vzpouzelo se svou mrtvou váhou. Zkoušela to znovu a znovu, se vztekem i s pláčem, ale nemohla jej nechat jen tak, nahého. Aspoň do té teplákové soupravy ho nějak nasoukat. Vykašlat se na trenky, tričko. Ponožky si naštěstí nechal na sobě. Pohřbívat jej budou beztak v jednom z těch drahých obleků, na které si tolik potrpěl, vždy šitých na míru, a které mu teď už byly k ničemu. Aspoň trochu jej obléct než přijde ona, jeho žena, než se vydrápe sem nahoru, kde to jinak než pěšky za ledu a sněhu nejde. V létě ano, ale ne teď. Nádhernou vyhlídku z proutěných křesílek na terase chaty bylo potřeba něčím vykoupit. A jemu, starému, teď si opravdu uvědomila, že starému, a koneckonců i mrtvému lovcovi a turistovi to nikdy nevadilo. Navzdory přibývajícím tloušťce, která se mu teď nakonec stala osudnou, sem ostatně chodil často a rád. Nějaký důvod se vždycky našel.

Byla tu mnohokrát. I přes zdánlivou nedostupnost a nutnost jít pěšky to bylo vlastně velmi blízko. A měla i svůj klíč. Většinou čekala ona na něho, ale teď byla nucena čekat na ni. Už za pár minut by tady měla být. Věděly o sobě, už dávno o sobě věděly. A věděli to i ostatní. Utajit něco takového na tak malém místě bylo nemožné.

Když dorazila, rozhodly se rychle a bez zbytečných emocí. Proč vzbuzovat větší rozruch, než je nutné a než už kolem nich a jejich vztahu panuje. Beztak jeho náhlá smrt vyvolá řadu komentářů a otazníků. Ale volat sem záchranku ani pohřební službu nemělo cenu, a proč vysvětlovat víc, než je nutné. Nakonec se rozhodly tělo naložit na sánky, které tu před lety zbyly po dětech, a zakryté tlustou károvanou dekou, na které se toho tolik odehrálo, stáhnout dolů do jeho domu ležícího na samém okraji vesnice, skoro až na samotě. Do domu, který mu po celý jeho život poskytoval dostatek soukromí.

Neměly se rády. Nikdy. Už dávno před tím. A jen okolnosti je donutily setrvávat v dlouho neukončené patové situaci, kdy každý pohyb na šachovnici je jen k horšímu a každý další tah nevýhodný. A teď král zemřel, bílý a černý zároveň. Zůstaly jen dámy na bitevním poli a šlo jen o to opustit jej se ctí. Hra přestala mít smysl, vyhrát už nemohl nikdo a už na tom ani nezáleželo.

Teď doslova táhly za jeden provaz. Sáně s mrtvým tělem byly těžké, a i když to bylo z kopce, tak určitou a poměrně velkou námahu musely vynaložit. Snažily se tomu vyhnout, ale jejich ruce se na popruhu v některých okamžicích přece jen někdy setkaly. Ruce, které se dotýkaly stejného těla. To je teď mlčky následovalo. Sáně byly celkem krátké, a tak jeho nohy visely přes hranu a mimo ližin zanechávaly i ony ve sněhu dlouhou přerušovanou čáru.

Nakonec se jim je podařilo dotáhnout na okraj vesnice a k jejich domu. Nepodařilo se jim to však nepozorovaně, neboť i tma má pozorné pozorující oči. Nerozloučily se, neřekly si nic. Spoustu věcí za ně stejně řeknou jiní. A na pohřbu se také nepotkají. Jen při odchodu položila na parapet okna klíč od chaty. Už jí nepatřil a nikdy už ho potřebovat nebude.

Teď kráčela před ním. S malým bílým psem na vodítku. Se psem, který měl tendenci se opožděvat a nejráději by se mu stále pletl pod nohy a otíral se o něj. Šla pomalu a nikam nespěchala, čas plynul pomaleji. Sníh na chodníku v inverzním odpoledni jemně křupal pod botama a on si přál, toužebně si přál, aby i on mohl zemřít na jejím těle nebo pod ním.

JANA SOVOVÁ

(Srdce temnoty)
Souhlasím s tebou, když říkáš
hedvábným hlasem, jenž přináší zkázu,
že nevěra není zrada.
Nevěra není zrada,
je to vražda.

Jako kočka s myší,
zoubky, drápky, náruživost,
štvance,
klamný pocit vlastní volby,
zatnout, pustit, polapit,
lákat, plakat, chladná být...
... oba na to jak se patří
doplatit.

To se stává,
že ti někdo šátkem mává,
a tys šel přitom jenom se smetím.

*Představa, že jen tak uletím,
když s koulí u nohy si hrávám,
je ale lákavá.*

(Reakce laskavého čtenáře)

(Spiklenci)
Spolu jsme to objevili
a teď to budem spolu hrát
spolu hrát
po troškách
než zbydou jen samé trosky
samý prach

Noc za nocí
ve tmě měkce
jako pírkem po čele
vplouvá k tobě
na pár sekund
vše čeho se nejvíc bojíš
a co miluješ.

... že nemáš sny? Lžeš!

Časnou ranní tramvají
vydávám se do ulic.

Hraji si na to, že bydlím v tomto městě,
hraji si na to, že jsem to zase já.

Suť drolivá
rotuje a tříští se.
Zvětralá
v prach nás drtí.

V kostele

V obou bočních lodích
symetricky rozestavěné
čerstvě nařezané květiny
svěží zeleň umělých palmiček
po stranách oltáře
co ze všeho nejvíc připomíná
vyhaslá kachlová kamna
nad nimi
plápolá barokní Ježíš na kříži
rozmáchle zející klenba
mohla by pojmout vzrostlý baobab
jak dlouhý tak široký

Však v nehostinném mramoru
každý den pečlivě přešetřovaném
nevzejde ani semínko pýru
natož baobabu

Městské blues

Zachmuřelá, pohněvaná
mladá černá žena v černém
plnou vahou usazená
na šedivých mramorových schodech
městského činžáku.

Potemnělým, podmračeným
černým čelem černé ženy
míhají se černočerné stíny.

Však nozdrami již vzlíná vzdor,
probleskuje ebenovou hrudí.
Řezavá žluť hedvábného šátku
je předzvěstí odvety.

TOMÁŠ VAŠUT

Vlnová délka 22

(12 námořních mil)

Dorotko,
až někde mezi rovníkem
a obratníkem kozorožka
plaví se koráb zeleného cara,
plaví se křižník pikového krále, jen
nad obzorem
se černá bílá fregata.

Můj care,
za nocí u kormidla přemýšlíš,
někde tam v dáli, nad propastmi času,
někde tak blízko, nad hlubinou vodní,
nevíš nic, tušíš: drží stejný kurs,
neslyšně šeptá, telegraf tiše zvoní:
Valparaíso, Valparaíso...

Minuli jste už Kokosové,
Svatojánské i Perníkové ostrovy,
sextanty taktně naznačují
pásmo ekvátoru;
i barometr padá dolu,
v tropických bouřích zkoušíš najít
alespoň atol vprostřed Pacifiku,
alespoň šanci ztroskotání;

v tropických nocích vybuchují
podmořské vulkány, vyhlížíš,
zda z lávy, lásky, nadějí a tužeb
neroste někde pustý, černý ostrov,
další nový svět

a chtěl bys křičet:

Země! Země na dohled!

Těžká artilerie mlčí,
jen moře dme se, pění, šplíchá,
od obzoru až po obzor
vlní se vlny oceánu ticha.

(Segedín, 6.–12. XII. 2016)

aluze.cz

revue pro literaturu, filozofii a jiné

<http://aluze.cz>

SZILASI LÁSZLÓ

Třetí most

S Robotem se přirozeně neopovažoval špásovat ani on, ostatně bez jeho svolení bych tam sotva mohl bejt. Nevěděl jsem teda, co mu odpovědět, Robot si ho vůbec nevšímal, dál si vyřezával kus naplavenýho dřeva, takže nakonec mu odpověděl Engels, i když ho měl rád ze všech nejmíň, ale mohl si tak příležitostně aspoň trochu načechrat ego. *Nováček. Je náš. Ser na něj, Anděli, jinak zařídím, že si tě podá Mars.* Mars by tak určitě Engelse poslechl, Mars ten by vyhověl leda tak Robotovi, jestli vůbec, to věděl úplně každej, i Engels, jasně, ale občas holt míval takový úlety. Babka Drollová se každopádně hnedka sehnula pro cosi ze země a švihla tím po Engelsovi. Potom si vedle nás sedli na cihlovou podezdívku a Drollová se teprve teď zeptala, a jak se ukázalo, ptala se tak pokaždý, ty vogo, tak kam dneska, mládenci. Nikdo nic neříkal. Ona už ta naše městská trasa stejně byla dávno všem známá. No tak šli, vlastně hned, jak se babi Drollová posadila, to aby se i nováčci naučili trochu pořádku, když už se na ně tolik načekali.

Šlo se teda pod podloubím, tou slavnou segedínskou galerií soch velikánů vlasti. Ale žádněj z nich nikomu nic neříkal, leda tak, kolik by za ty kusy litiny a bronzu káplo ve sběrně. Kolem Marsovy a Engelsovy lavičky bylo všechno v pohodě, muckali se tam akorát studenti, jinak si tam nedovolil okounět nikdo, věděli, co je Robot zač. Došli jsme na plac Aradskejch mučedníků, zprava se rozháněl mladej Rákóczi tím svým palcátem, trošku vlevo se na vršku sloupu naparoval mytologickej orlosup. Přešli jsme teda raději po zebře a u mrtvejch Hrdinů to vzali doleva. Anděl shrábl u vchodu do Restaurace v Jámě flašku od vína. Kouká do ní, byla úplně prázdná. U stánku se Foghorn konečně nad Marsem slitoval, koupil mu krabičku pětikostelskejch. Hodnej pejsek, trhej, řekl mu, a Mars ji otevřel, vzal jednu a připálil si s výrazem upřímný vděčnosti i nenávisti.

Fičel vítr, na chodníku před špitálama právě jedna profi žebračka skučela a kejvala se jako černej pytel vyvalenej z odpadkáče před Dómem. Robot šáhl do levý kapsy a strčil jí nějaký drobný, věděl, že to pak stará stejně celý musí dát za byt a stravu patronovi. Šlo se dál do studený mlhy, k Tise.

Šlo se po popraskaným asfaltu. Spadlej list přikrylo bahno, potom z něj vítr to uschlý bláto pomalu sfoukal, pak odvál i sám list, uprostřed našedivělýho bláta teď svítil dokonalej obrys listu platanu. Obešel jsem ho. Na ploském čumáku černýho mikrobusu se skvěly vedle značky Mercedes načervenalý zvratky, nějaká opuštěná medička to zase v noci nestihla na kolejní hajzlík. Mars otevřel na rohu ulice popelnici, přivolal nás. Nahore na odpadcích ležela tlustá chcíplá kočka zabalená do průhlednýho sáčku. Ještě byla měkká a teplá, někdo sem svýho mazlíčka vyhodil ve spěchu, cestou do práce. Mars hodil chcíplou kočku na zem a šel hledat dál. A byl tam teda i zdechlej potkan, po nějakejch padesáti metrech, u poslední špitální brány, pod podezdívkou plotu. Byl nějakej dlouhej a děsně hubenej, nejspíš chcíp hladý, byl nemocnej nebo ho ostatní potkani vyhnali. Ležel tam v krvi a ve sračkách, obojí do rána zmrzlo. Druhej den zmizel, zůstal po něm jenom červej a černej flek. Takže se šlo prostě zase dál, směrem k Památníku Velký Povodně blyštícímu se v zimomřivým lednovým sluníčku.

Měli teda i sexuální vyžití, to se ví. Vztahová povaha tělesnosti z nich sice povětšinou opadala, ale touhy a vášně zůstaly. Něžnosti vyhledávali. Kromě různějch způsobů sebeukájení furt hledali možnosti jak spolu žít intimně, a i když většina takto vznikajících vztahů byla jen příležitostných, do jistý míry taky proto, že v ubytovnách muži a ženy spí odděleně, páry stejně vznikaly znovu a znovu. Taťku Fondu tahle problematika už příliš nezaměstnávala. Engels, když ho vyhnali sviňským krokem z jedné zahrádky v gyálarétské chatové kolonii, nerad opouštěl město, ale zjara se přece jen občas vypravil na vejlet do přírody s některou zachovalejší ženskou z nákladovýho nádraží. Mars byl ostatně po celým městě proslulej jako velkej milovník, na což pochopitelně sám nezapomínal bejt patřičně hrdej. Dokonce i nad babkou Drollovou se občas slitoval, ačkoliv Drollová už tenkrát ani mezi námi vůbec nebyla kost k nakousnutí. Když jsem se pozděj jednou zeptal Marse, proč s tou bábou vlastně spí, když mezi námi jinak platí za docela obstojnýho mužskýho, pokrčil rameny. Jednak teda proto, řekl, že Drollová má na zádech vodshora dolů tetování, na obratlích potažených svaštělou kůží má napsaný D. O. M. I. N. A., no a zadruhý proto, že když se teda nakonec přece

jen udělá Drollový do kundy nebo do análu, tak přesně cítí, proč to stojí podle něj za to a proč by to teda mohl dělat i s jinejma: trochu tepla a něco jako převahu.

Ovšem v tomhle směru byly Andělovy šance největší. Byl hezkej, silnej a přes ty svý trampoty ještě schopnej cítit něco jako lásku. A pro tu lásku teda ty svoje velký možnosti ani nevyužíval. Byl totiž věrnej Márii, tý svý cigánečce, protože Mařka byla fakt k sežrání. Domluvený rande několikrát do týdne. Anděl si vždycky předtím vyčistil zuby, vypucoval vocas, vyšplouchal si pozadí, potom se usadil u Lví fontány, a jestli zrovna měl, nasypal si z krabičky po čokoládovým kinder-vejci marjánku, ukroutil si tenoučký cigárko a čekal na Mařku. Patron najímal holce ve Školský ulici malou garsonku s koupelnou. Když měla svý hotový, šla za Andělem, kterej na ni trpělivě čekal u Lví fontány, trochu se pak líbali a povídali si, potom šli do A'Capelly. Číšníci v cukrárně se taktně dívali jinam, protože když měla zrovna nějakýho zazobanýho kunčafta, dávala jim Mařka pravidelně tučný dýška. Za velikýho vrzání a skřípání se pak beze slova milovali na WC v prvním patře. Marjánka jenom vždycky nejdřív otočila cedulku označující dámský záchod, na rubu bylo napsaný: dámské WC z technických důvodů dočasně mimo provoz.

Ale od jistý doby si Anděl zbytečně čistil zuby, zbytečně si pucoval vocas, zbytečně se šplouchal na pozadí, zbytečná byla i jeho marjánka, Mařka začla mívat čím dál větší zpoždění, pak párkrát nepřišla, nakonec nepřišla už vůbec. Má mě ráda, nemá mě ráda: jeho tělo teda lajkuju. Tak to ta holka povídala, tak to i cítila, akorát že jí to potom už nestačilo. Anděl se děsně rozčilil, nasral se, vtrhnul do A'Capelly a roztřískal jim celý patro, ze schodů sházel stolky, židle, zmrzlinový poháry i se stříbrnejma lžičkama, číšníci ho tak tak zvládli čapnout a shodit za těmi stolky, židlemi, poháry a lžičkami. Anděl se vrátil domů do hangáru, šel spát a v noci se mu zdálo, že Mařka vůbec nemá žádný d'oury, že její tělo je hladký a úplně uzavřený jako taková kávově hnědá mramorová koule. Takže potom hned druhej den ráno začal Anděl svý možnosti zase využívat.

Zato Foghorn žil tenkrát zas už celej rok v trvalým partnerským svazku. Když Annu v prosinci 2008 přestal opečovávat stát, natrefil na ni na Dugonicsově náměstí. Holka stála u fontány, poslouchala Robotovo muzicírování.

Potom se najednou složila, jako zavírací kudlička, hlavou tupě křápla o betonový dláždění. Robot nechal hraní, nalil do Anny půldeci špiritusu, a než z valné části skončil její kříšení, už byl do ní po uši zamilovanej. Zachránil holce život, stejně jako můj, na určitou dobu. Na dobu neurčitou na to neměl vliv ani Robot.

Anna byla tělesně křehká, jemná, snad jenom v bocích byla širší a prsa měla o něco větší, než by jinak odpovídalo její postavě. Nebyla vlastně krásná, ale čistá a velice mladá, dokonce i od Anděla o dobrý rok mladší, a bylo na ní vidět, že k jejímu pravému oku, který jediný vypadalo nepatříčně staře, k tomu pohledu bez světla, zestárne i levé oko a tvář, jestli jí na to zbude čas, až za pár desítek let. Její plachost a zamlklost působila na chlapy vyzyvavě, a ona věděla, že křivdy na ní spáchaný už nedokáže napravit ani nejneustrannější proces, ani nejspravedlivější zákon: dodnes jsem hrdej, že mi pozdějc přece jen důvěřovala.

Foghorn si ale na Moskevskou třídu holku vzít nemoh. Jenže na nádraží se ji, taky s ohledem na Anděla, bál nechat, i když bába Drollová se mu dušovala, že na ni bude dávat pozor, a Foghorn Drollový důvěřoval. Nakonec ale dostal nápad, že ji nastěhuje k bábám na nábřeží.

V místě, kde stavitelé před Pomníkem Velký Povodně udělali na nábřežní silnici pod špitálama ostrou pravotočivou zatáčku, podepřeli prudce stoupající vozovku několika pilíři. Pod silnicí tak vzniklo několik, teda přesněji řečeno dvanáct stěnami oddělenejch místností o různý vejšce stropu. V tý nejnižší, z pravý strany, se mohlo postavit v levým rohu tak akorát malý dítě, ale úplně vlevo už to byl hotovej palác o vejšce nějakějch osmi metrů. Ve městě o těchhle pokojíccích věděl jen málokdo a dokonce i mezi námi jenom někteří, protože byly vidět jenom od řeky. Strop byl šikmej, podlaha písek, ze tří stran to však bylo bezpečný a chráněný, takže jenom zpředu od Tisy stačilo nějak vymyslet, jak to celý uzavřít a hned tu byl s výjimkou vysoký vody bezpečnej, obyvatelnej prostor, kterej se dal i vytápět.

Foghornovy báby se usadily ve čtvrtým kamrlíku zleva. Když k nim časně zjara v roce 2009 pár týdnů před zřícením mostu a pár měsíců před nalezením Bartáka přivedl Foghorn Annu, už se tam po povodni zase pěkně zařídily. Měly židle, suchý matrace, na jedněch velkejch vysazenejch dveřích mohly společně jíst, měly i železný kamínka, přední stěnu pak

téměř uzavřely několika navzájem sdrátovanými kusy vlnitého eternitu. Báby vyškolily Annu, jak se na nábřeží chovat, potom jako po dobře vykonané práci do půl roku pomřely. Když začátkem podzimu opadla další povodeň, žila už Anna na nábřeží sama, naštěstí bylo po celou zimu málo vody. Foghorn se k ní mohl kdykoli nastěhovat, ale cejtil, že holce by se takový řešení moc nezamlouvalo, a asi ani pro něj by takový pouto nebylo kdovíjak příjemný. Takže se potom domluvil s jejími sousedy, že se na ně klidně může spolehnout, že ji v noci budou hlídat a vůbec na ni dávat pozor, a jinač jí stejně pořád navštěvoval, takže pak od pozdního odpoledne do večera bejvali pokaždý spolu. Takže Foghorn a jeho lidi si tolik zacházeli kolem špitálů a kolem Památníku velké povodně, i když po Školský mohli k obnovenému starému mostu dojít mnohem kratší cestou, aby se Robot mohl stavit pro Annu. Neměl rád, když holka courala po městě sama. No a čas takhle taky líp utíkal.

Došli na plácek před Památníkem, Robot se ztratil za mramorovou zídkou, aby přivedl Annu, ostatní si posedali na sloupky z černého leštěného kamene symbolizující města, která přispěla na obnovu Szegedu po Velký Povodni.

Stříbřitě se lesknoucí památník vybíhal v několika pásech vysoko k nebi, ze strany se na něj valily nerezový, stříbřité vlny, mělo to snad vypadat jako vlny valící se na město nebo tak nějak. Na město, který teda nakonec těm vlnám stejně neodolalo. Až úplně nahoře, na nejvyšším širokém pásu, kam se normálně nedá došáhnout, namaloval kdosi na památník dveře od bytu, s rohožkou, kukátkem, s fládováním, dokonce i zvonek tam byl a na klice visela cedulka „buzzer broken / zvonek nefunguje“. To písmo znali. Stejným písmem napsal někdo za srbským kostelem na velkou ze země trčící krychli „betonový blok – památkově chráněno“, na budovu lízingový společnosti Lombard „modli se a pracuj!“, na mimořádně ošklivý průčelí jednoho neobarokního domu v Novým Segedínu „gift to the street“, na bránu kostela na Dolním Městě „nevyměňovat před uplynutím záruky!“ a vedle hlavního vchodu na městskéj magistrát prostě „Rolo Tomassi“. Netušil jsem, kdo je tím bezejmenným umělcem, ale jeho nápady se mi líbily. Rád bych s ním tenkrát býval dal řeč a pozdějc k tomu dokonce i došlo, ale potom už to nebylo vono.

Z maďarštiny přeložil Tomáš Vašut.

LUCIE SCHINDLEROVÁ

S nohou v téru

Jede o překot stále rovně,
široce rozkročenou oponou města
inspirační místo.

Výkladní skříně:

se sníženou viditelností večerního skla
prodírají se vychládající siluety
China outfit.

Stodolní rozevívá se po setmění,
s prověšenými rameny lamp
rozpíná vzduch,
dotýká se decibelů ve staronových zdech.
Mezi pohybem hladce oholené karamely
a podrážkami
křupe vůně žízálího dechu.

Něco cítíš.

Něco jako mimotělní zážitek chladného
spojení.

Listují na čele představy plné prstů
a artistky na kolenou.

Něco cítíš, nesnaž se to vzít zpět.

Přecházíme k bláznivým
ale možným

působům pumpujícího rytmu města;
podívat se přes zastávku Elektra a vidět,
že je tu někdo jako ty, jako já.

Převoz krve

tepe do asfaltu bílé auto s červenou
nezvratností

a nebožtík Karel se tou vlastní zalkl.

Pláče manželka ve svetru ze sekáče,
má tři nosní dírky,

myslí, že je to symetrické, že všechno
je na svém místě. Rostliny, zvěř, listí,
celý vykáčený les

a v krabici nosí jeho proužkované slipy.

Občas do nich dlobne.

Dokonalá iluze

doprovází kyselou vůni laviček.

I spermie

odložené do latexové kapsy tak,
aby na ně bylo na masném chodníku vidět,
pláčou pro dělohy romských matek.

I ta žena třetí zprava

s červenou pusou tak trochu na stranu:

*prosím neřvěte, někdy je správné
zachovat se špatně!*

Její tvář nese umělecký význam.
Má píchlou rezervu a čeká na odtahovku
se svazkem klíčů
pod rozevřenými čepelemi nůžek
- nefunkčních hodin
co se zasekly jako scéna
za jejími zády.
Bezbarvé slabiky rotují v povětří
ve fontáně voda chystá se na máry
a holubi podobni Japoncům
stále se k zemi klaní.
I čas se musí občas křísit.

Přijela duchem nepřítomná tramvaj,
cinkla na sežvýkané ticho
mezi sedadly.
Centimetry živého masa a oprstovaná
madla
mluví stejným jazykem,
stále po kolejích
stále rovně
jedna noha veslo a druhá přesyceno.

Rozdíl mezi představou a reálnou
možností je jako ženský zadek.

Sedí na zápraží a v lavoru pere prádlo,
houpe se a houpe; slunce v kaluži
zrovna navazuje, kde skončil déšť
a děcko snaží se ho nabrat jako maso
prázdnou lžící od oběda.

Příchod, nečekaně vyčerpaný prostor,
odstavuje židli a ona drobná
jak myší kostra sedí na stole a
v oku leskne se knoflík z wehrmachtu;
s koleny od sebe, halí tajnou mapu
dětského spánku ve vedleším pokoji.

A když o tři dny později,
v čase, kdy víra drolí střechy na kámen,
tatáž žena stejný dům podpírá
zbraň a jiný muž s rudou hvězdou
ohýbá ji přes zábradlí. Prutem
naděluje třicet posvátného despoty;

vzduchem cloumá ne jedna ruka
šeríku.

Rekonstrukce / sen

Emoce hrají hlavní roli architekta
ale slova:

*naše nastejno nestárne o nic pomaleji než
zářez v domovních dvéřích,*

obcházíš

jako kuchyňský stůl nakažený stavitelem,
který dusí krajinu na spadnutí.

Rodné bydliště

napíná pomocí libely,

hned k okenní pavučině a zase zpátky

směrem pod prohlubeň beder

zavařeninami přetížených polic.

Ohlížíš se přes rameno,

za okny domýšlíš si lačný pohled.

Marně sčítáš, kde všude jsi nespal

– s nezávislou

představou chytáš se lana, uvazuješ se

k nějaké ulici, možnost dosáhnout

dalšího

vývoje a odpovědí;

kde se setkáváš ošlehaný živými větvemi

s novým přítelem.

Naučí tě, jak vystopovat zvíře

a ulovit zvíře, pro jeho krásu,

ale sebe blahořečíš víc. Počítáš

do deseti,

aby se mohli vrátit do nor či hnízd.

Sběratel trofejí – který dokáže překvapit

s rudovlasou ženou,

leží u bazénu v minimalistických bikinách

poměřuje dokulata svět.

Přesto toho rána vztyčená jako topol

na rozlehlém náměstí

a povídá:

směřuješ k bohu

anebo k odlišnému stavu?

Rozevívá nahé kaštanové paže,

utahané početím,

pokroucené mnoha nahodilými svazky.

Necháváš se postiskat, nic víc.

Pročitáš v bodě, kde příchod je svěžest

jak ostrov uprostřed bujení,

nikým kultivovaný.

Otevřený svět lemovaný polednem;

prohmatáváš ho holýma rukama,

abys mohl zaslechnout z vyhřezlé černozemě

otcovu laskavou ironii:

znič to, rozbij to, není to tvoje!

Šuplíky a skříň

Nikdy jsi nepatřila k premiantkám třídy
ani klíčkem
na krku učitelky.
Vytahovala je na tabuli, směrem ke skvělým
výkonům
zatímco tebe na skřípci gramatiky nutila
udržet nohy u sebe
brát na sebe studenou a mrtvou kůži
školaček
abys pochopila,
na které straně tohoto příběhu právě stojíš.
Měla jsi z toho ztuhlé oči, vnitřní hlas i uši.
Soustava otázek a odpovědí s doživotním
datem spotřeby
si na svůj účet připisovala další úspěch

ale nebylo to nic platné.
Je vám jasné
že sotva vyběhla ze školy
už jednou nohou balancovala ve vzduchu.
Protahovala si svaly od úniku
k prožitku, mluvila jiným jazykem
k ulici coby multikulturní skříni, otevírala
šuplíky domů
stromů, lidí
jako odvěké místo činů.

A někteří si stále myslí, že svět je placatý,
placatý a zaškatulkovaný
i ta zvláštní škola
do které chodily rty
tak hezké rty se málo vidí
a ty rty s jedním povislým koutkem vypustily
dlouho zadržovaný výdech
že je toho na ní víc
než jen líbivě kůží potažené maso na
kostech.
Češtinář ji v očním obklíčení spolužáků
poučoval
jaké i psát ve slově mýdlo
jak správně používat mýdlo
a sprchu
od kolen k pasu, pomalu
a něžně, prsty opisoval ve vzduchu její
siluetu.
Proto, Adriano, občas k sobě pevně tiskneš
nohy
dodnes v tvrdém y
vidíš
ženský klín.

ZBYNĚK VYBÍRAL

V kavárně

Hommage à James Joyce

Něco na pitíčko?

Udělalí jsme ty vizošky. Ukážu ti je na kompu.

Já mám vztah tady k tomu industriálu.

Kdyby ten památník dali sem...

Na ten komín?

... tak vypadá dobře.

Něco na pitíčko?

Máme už jednoho rodáka, který v tom mlýně žil.

To je na pytel.

Jsme s Ondrou jen půl roku od sebe.

To se dá sladit.

Když jsem byla někde s Alešem, Aleš na to jebal.

Někdy vysírá.

Třeba na stavbě. Dá si tři piva a valí dál.

Já jsem mu říkala, ať zvolní, že to nejde moc.

Nechápu tyhle právnícky kličky.

Bavila jsem se s kamarádkou právníčkou. Kamarád si s ní domluvil svatbu a po třech měsících se na ni vysral.

Hovno.

Rozumíš! Ona je jeden z nejlepších člověků.

Potřebuje někoho, kdo se směje jeho vtipům.

Jsou furt děcka.

Hypotéky, to je známka dospělosti!

Já mám firmu.

To je cajk.

Jsem nějaká rozdivočelá. Asi to na mě leze, jak přichází léto.

Přemýšlím, odkud tu holku znám.

Ona chodila s Vlkoušem, ne?

Á jo. Teď se o sebe stará.

S Vlkoušem nemusela.

Jako že se nemusela malovat?

Vlkouš byl starý mládenec, ona ho zkrotila.

Počkej, tam jsou buď jenom hejtaři, nebo ti, co to berou vážně a navzájem se nenáviděj.

Kdo by dnes chtěl vztah.

Já se mu nedivím.

Máš takovou plastickou povahu.

Co?!

Jako že máš hodně tváří, děláš hodně projektů. To na tobě neskutečně obdivuju.

To je jednoduchý.

Já musím mít všechno, co vidím.

Kde máš Áňu?

Jsem říkala, máme babičku vzorničku.

Těkal pohledem od jednoho náhodného slova k druhému a tupě žasl nad tím, jak se z nich potichu vytrácí vlastní význam, až ho kdejaký všední nápis na obchodě omračoval jako zaklínadlo a duše v něm stárím skomírala, jak odcházel uličkou mezi hromádkami mrtvého jazyka. Z mozku mu odtékalo vlastní jazykové povědomí...

Z mozku mu odteklo povědomí, kdo je s kým a kdo se už rozešel.

Mára si klofne vždycky nejhezčí kočku.

A ona řekla:

Mára si už neklofne žádnou kočku.

Proč je poslouchá?

Sepisuje portrét umělce ve stařeckých letech.

Jak to?

Plácl ji do stehna.

Protože Máru jsem klofla já.

Už nikoho neklofne.

Poslouchal je.

Už žil jen mezi hromádkami mrtvého jazyka.

Dove

Hommage à Virginia Woolf

Když jsem bydlela v Praze a osprchovala jsem se...

Nakláněl k ní hlavu, ve tváři měl pochopení.

Doplnil:

... byla jste vysušená.

Přikývla.

Musela jsem se mazat dětským olejíčkem.

Jen na malou chvíli si představil vysušenost *tam*.

Já vám něco řeknu:

Já přesně tak!

Dodnes používám jediný přípravek.

Dove.

Ale dětský Dove! skoro vykřikl.

A také ona měla pochopení. Přikývla.

Jedině po dětském olejíčku mě nic nesvědí.

Mohla by si s tímto mužem rozumět?

Mně dělá dobře Dove, opakoval.

A pak uslyšela, jak mu z úst vyšlo... a nejraději by jeho slova zadržela:

Nesvědí mě po něm prdelka.

Tak to vyslovil. Bylo to venku.
Podrbal se, když viděl, že se zarazila. Ale
hned mluvil dál.

Já tak mluvím po matce.

Najednou jí přišel divný.

Víte, má matka...

Co si myslí, to řekne.

Možná se to snaží ještě zachránit, ale
nebyla si jistá.

Byl jsem s ní v Kauflandu, kolem prošla
ženská a ona řekla: To je říť!

Bude jí tu snad vyprávět další anální
historiky?

Ta ženská se ohradila:

Nemůžete to říct slušněji?

A víte, co na to matka?

Vždyť je to pravda!

Dyť se tudy nedá projít!

*Pěšina byla úzká. Isa šla napřed. Byla statná,
docela pěšinu zaplnila, trochu se kolíbala.*

Ona co na jazyku, to...

Na chvíli si připadala jako Lily Briscoeová.

*Musela se snížit ke konvenčnímu šidítku –
a být milá. Ale takhle ho nikdy nepozná, jaký
doopravdy je. A on nikdy nepozná, jaká je ona.*

Neodvažovala se říct muži, že bude dalším,
s kým to nepůjde.

JAKUB CHROBÁK

POPĚVĚK VANDRÁKŮ

Co budu,

až nebudu?

I na věčnosti,

nejspíš,

budu

za pobudu.

O SAMOTÁCH

V Zábřehu hledáš

jedině pajzl Holba

Kostel zavřený

náměstím tečou

slevy, slevy...

Svěcenou vodou

tak leda umýt ruky.

Pohledy na oltář

zakřížované.

STARÝ

Smutek jsem rozbil
s chlapama v Bečvě
o rum v kafi

Střepy teď brousí
drtivé slunko
batoh a taška
budoucích obědů
těžkne jak mrznoucí pot

A nikde žádný pevný bod,
jen linie a tvary:
leží to v zemi pod smrčkama,
zpod hlíny čumí:
Jsi starý.

U NÁDRAŽÍ

Čára na stole.
Dřív U Sumca,
dneska jen Gól.
Hlava – melír a teplá už bunda:
Aničko, pocem!
Proč?
Dej mi pusu.

Rýha – kříž,
jen jedním hřebíkem,
rve dál své světlo
proti hnusu.
Ta žena prosí vyjít ven,
kde sníh, co ztaje.
Rozhodný sníh.

MARTIN DOKUPIL ŠKABRAHA

Tři pohlednice

Pohlednice první je z Nitry. Kde jinde by se mělo uzavřít česko-slovenské manželství než tady. Právě zde se přece v devátém století nacházelo hlavní centrum východní části útvary, který svým způsobem předjímal budoucí Československo. Vyhnání Pribiny Mojmiřem, zaznamenané ve *Spise o obrácení Bavorů a Korutanců*, sice napovídá, že převzetí Nitry moravským vládcem nebylo aktem zrovna bratrským, ale mohlo to dopadnout i hůře; Pribina přišel o majetek a postavení, ale po raně středověké Evropě běhal vcelku úspěšně dál. To když o čtyřicet let později přebíral vládu Svatopluk, sídlící do té doby jako mladší, údělný

kníže právě v Nitře, připravil svému strýci Rostislavovi horší úděl: oslepení a potupu ve franském zajetí. Snad se Svatopluk ke konci života kál. Podle legendy každopádně nabádal své syny, aby se vyvarovali nesvornosti. Ti si to k srdci samozřejmě nevzali a šli si po krku takovým způsobem, že jim mezitím v jedné ze vzdálenějších provincií vyrostl nadmíru silný konkurent. Zanedlouho se sláva Velké Moravy rozplynula v mračnech uherských šípů a pochodeň budoucí česko-slovenské státnosti musela putovat na západ. Jenže ani tady to s příbuzenskými vztahy nebylo o mnoho lepší, právě naopak. Když se zhruba jedno století po sporech Mojmíra s Pribinou dostali do křížku dva přemyslovští bratři, jejichž dědečka dosadil na pražský knížecí stolec ještě sám Svatopluk, skončilo to před dveřmi boleslavského kostela dokonce vraždou. „Dobře jsi mi posloužil,“ pochvaloval si podle legendy první z bratří vydatnou včerejší hostinu. „Teď ti ještě lépe posloužím!“ měl vykřiknout druhý, sahaje po meči. Nebylo to naposled, co slova „bratrská pomoc“ nabyla v našich končinách hořkou, ba přímo krvavou příchutí.

Ale dosti o temné stránce dějin. Můj zamilovaný „středověký“ film *Marketa Lazarová* jich sice také ukazuje nemálo, já chci ale na svou pohlednici přidat jinou scénu: nad krajinou ční ostroh s důstojně strohým románským kostelíkem, k němuž se z údolí vine zástup jeptišek s holubicemi v dlaních; v další scéně se jednoduché, téměř minimalistické průčelí kostelíka stává dějištěm proměny hlavní hrdinky v nevěstu Kristovu, aby byl na jeho pozadí celý výjev završen hromadným odletem holubic. Kostelík zahlédneme ve filmu ještě několikrát, tato scéna je však asi nejznámější a patří k nejpůsobivějším v celé Vláčilově kariéře. Snad to byla magičnost této scény, co ve mně vyvolalo dojem, že ona stavba nemůže být reálná, že je plodem režisérovy imaginace a pro stříbrné plátno ji vytvořili barrandovští architekti.

Pointa této pohlednice už se tedy nabízí, je ale ještě o něco patetičtější, než jste tušili. Když se přede mnou někdy koncem roku 2015 vynořovala ves Dražovce, kam mne má (dnes již) manželka vezla představit rodičům, byla mi silueta tyčící se nad tímto nitranským předměstím nějak povědomá, i když jsem tu byl poprvé. A pak mi to došlo. Vláčil tu asi taky někdy byl, řekl jsem si. Ano, byl. A nejenom to.

Nahoře nad vesnicí točil. A Magda Vašáryová za sebou neměla štábem vytvořenou kulisu, ale skutečný kostelík „svätého Michala archanjela“. Kdyby tu stál už od dob Pribinových nebo Svatoplukových, bylo by to dokonalé, protože pro Velkou Moravu jsem měl vášeň ještě dřív než pro *Marketu Lazarovou*. Ale i když je kostelík o pár století mladší, musel jsem uznat, že osud to sehrál nevídaně a takováto proměna snu ve skutečnost nemůže nebýt znamením...

A proto je druhá pohlednice ze svatební cesty. Co cesty – přímo plavby! Zajeli jsme na Bystřičku. Bylo září a na přehradě už skoro ani noha. Půjčovna loděk byla naštěstí ještě otevřená, a bez velkých oficialit. V přilehlém *saloonu* mi barman řekl, ať mu dám kilo a pak prý můžeme veslovat, jak dlouho chceme. S úlevou jsem vytáhl tu jednu stokorunu, veškeré peníze, co jsem si vzal s sebou ve víře, že to bude stačit. „Máme na ruma!“ povídá radostně barman kamarádovi, který mu dělal společníka (jinak bylo prázdné), a mně napadlo, jestli to náhodou není jenom vykutálený štamgast. Buď jak buď, měli jsme loďku a celou budoucnost a přehradu před sebou.

Věřte nebo ne, bylo to moje první lodkování na Bystřičce. To tak někdy taky bývá, že co má člověk doma, to zná nejméně. Možná jsem si dřív říkával, že tyhle věci jsou přece pro turisty, ne pro nás domácí. Ale teď už jsem vlastně na Bystřičce taky turista...

Takže veslujeme. Tedy já vesluju. A na jednu vím přesně, kam se chci podívat. Tam, kde potok Bystřice přechází ve vodní masu přehradní nádrže, z jejíž hráze pak vyteče už jako Bystřička. Nikdy jsem tam vlastně nebyl. Místo je dobře přístupné právě jen po vodě. Přehrada tu vytváří malý záliv a mezi ním a ústím potoka je sevřen jakýsi poloostrov, kde by si člověk mohl postavit chatrč a hrát si na Robinsona Crusoea. Vesluju, bujně zarostlé břehy se k sobě přibližují a mně se vybavuje další oblíbená filmová scéna, tentokrát z Malickova *Nového světa*. Skupinka anglických kolonistů se plaví proti proudu řeky James (indiány zvané Powhatan), aby kontaktovala místní domorodé kmeny; magické záběry na vodní hladinu tvoří jednu z vizuálních os vyprávění, v němž je plavba proti proudu symbolem jakéhosi návratu v čase, k přírodnímu stavu lidstva, ale také k hlubším, dávnějším vrstvám vlastní mysli.

Vesluju dál a dál, dokud to jde. A říkám si, jak asi poznám, zda voda pod naší lodkou je ještě pořád vodou přehrady, nebo už je vodou potoka, který ji napájí. Nepoznám to. Změnu umíme pojmenovat teprve poté, co už nastala.

No a mezi tím vším se ze mě stal Pražák. Takže stříh a záběr na Hradčany. Nebo spíš na náves s rybníčkem a několika barokními selskými staveními. I takhle může vypadat Praha, pokud člověk bydlí v Jinonicích. Řada přiléhajících „postmoderních“ bytovek s vysloveně náplavovým obyvatelstvem a nedaleké panorama kancelářské čtvrti s globalizací vyleštěnými, průhlednými fasádami však připomínají, že 21. století a nadnárodní obchodní toky nás dostihnou všude.

Největší překvapení je však pro mne na té změně to, jak málo je změnou. Známa metafora Benedicta Andersona říká, že národ je představované společenství, a to je zřejmě důvod, proč je mi Praha tak důvěrně známá, ač jsem tou nejčerstvější náplavou. Záleží totiž na úplně jiných vrstvách. Na těch mentálních. A Praha je prostě jedním ze středobodů české kolektivní imaginace, pěstované od předškolního věku minimálně siluetou Hradčan, vyšitou na předtištěném podkladu a okrašlující bezpočet normalizačních domácností. V Praze prostě nějakým způsobem žiju už od té doby, co jsem získal jakési základní historické povědomí. A tak jsou skutečnými novinkami některá spíš banální každodenní zjištění, jako třeba to, že sedat si v metru k okýnku, abych se mohl dívat na ubíhající krajinu, je poněkud marné počínání. Leda by člověk chtěl poznávat krajinu co nejvíc zevnitř, což vlastně není zas tak špatné přirovnání.

I důvěrně známé však umí překvapit a zasáhnout. Zašli jsme, ze zvědavosti, na výchovný koncert České filharmonie, nazvaný *Čí je má vlast?* První polovina byla procházkou po známém Smetanově cyklu, a to nečekaně interaktivní, protože průvodce přiměl publikum „předzpívat“ orchestru motivy jednotlivých skladeb, aby lépe vyniklo jejich rozpracování v symfonickou kompozici; a tak slavné „vyšehradské“ *blim-blim/blim-blim* zaznělo Dvořákovou síní v nebyvale fonetické úpravě. Chytali se i zahraniční návštěvníci, neboť hudební jazyk je kosmopolitní. To ještě více platilo v druhé polovině večera, kdy filharmoniky doplnil romský dětský sbor Čhavorenge,

jehož někteří členové dorazili až z pověstných slovenských osad. Secesní záhyby Rudolfiny se krásně rozvlnily. Vrcholem bylo sólo asi tak desetiletého chlapce, který s naslouchající filharmonií za zády zalil nejslavnější český hudební sál proudy jakési cikánské balady. Slovům jsem nerozuměl, ale i tak mě – jak se říká doma na Valašsku – zaťalo. Naše vlast nemluví jen jedním jazykem.

Jinak ovšem, přiznám se, koncertní ani jiné sály zrovna nevymetám. Dokud jsem tu nebydlel a neměl všechno na dosah ruky, paradoxně jsem „vymetal“ mnohem více – musím stihnout aspoň dvě výstavy, než se sem zase dostanu! Dneska nejradši ležím doma a čtu si, třeba o Velké Moravě; jdu-li ve volném čase ven, tak většinou jenom na procházku. A jsem rád, že od nás zpod Vidoule je to blíž na Bílou horu než na Pražský hrad. Na Hradě se člověk příliš snadno zahledí do lesku a slávy Pravdy vítězné. Když se díváte z hradní vyvýšeniny, nemusí vám to ještě zajistit schopnost nadhledu. Při procházce ztichlým bojištěm a přilehlou oborou letohrádku Hvězda se věci jeví jinak. Řekl bych že přiměřeněji.

DESTRUKCE JE PRAVDOU

Nová sbírka Jaromíra Typlta *Za dlouho* se pouze zdánlivě vymyká tomu, co jsme si uvykli od tohoto autora očekávat. Ač působí uceleněji a jako „skutečná“ básnická sbírka, v podstatě se jedná o další Typltovo experimentování, které spočívá v naléhavém hledání stále přesnějšího a výstižného literárního prostoru, do něhož by bylo možné „zaseknout“ slovo.

Soubor deseti básní navazujících na jedenáctou, podstatně rozsáhlejší, nazvanou *Zlomek B 101*, zachycuje lyrický subjekt v situaci záměrného zklidnění, které má ale paradoxně obrovskou dynamiku a náboj. Lyrický mluvčí je obrácen do sebe a do svého prožívání zdánlivě nepodstatných věcí kolem sebe, dalo by se říci, že stojí na pomyslném rozcestí a hledá cestu k dohledání a ukotvení vlastní identity. Cesta je výrazným motivem celé sbírky, pohyb na ní otevírá oči k vidění neviděného. Především je to abnormálně citlivé a intenzivní prožívání zvuku, slova, řeči, což se odráží i v rytmu básní psaných volným veršem. Hebká zvukomalebnost (*Ležím / na podloží / sotva slyšitelných / drnčení*

a hukotů. – s. 7) hladí, ztišuje i napíná zároveň, vybízí k absolutnímu prožitku vyvolaného zaposloucháním se do cizí řeči; přísnost, s jakou lyrický subjekt čtenáře vtahuje do svého vnímání, je sice autoritativní, ale dobře míněná – chci ti něco ukázat, dát ti něco poznat, tak se ani nehni a poslouchej (tady jsem si dovolila parafrázovat název jedné z básní). Mluví se záměrně obklopuje živly; pokud jsem si to dobře zapamatovala, nechybí žádný – průběžně a nejvíce prochází celou sbírkou voda, v některých básních lze nalézt propojení živlů několika. Velmi působivou je v tomto ohledu báseň *Ani se nehni* (s. 8) založená na kontrastu: oheň – dřevo; voda – kostra zničené lodi; vítr, vzduch – chátrající (možná ale i nedostavěný) dům. Podstatné je, že to, co má v běžném životě atribut konce, u Typlta tak není. Staví se proti takovému uvyklému vidění záměrně ostře a nabízí jiný, neotřelý pohled na zkázu: je to příležitost nahlédnout do odhalených útrob a vidět věci v jejich nechtěné obnaženosti, která už nic neumí a nedokáže skrývat. Destrukce je pravdou, už si na nic nehraje.

Typltovy verše se také opírají do šílenství dnešního světa ženoucího se k větším výkonům, větším úspěchům, lepšímu postavení. Ukazují, že cesta vzhůru může být pouhý klam, neboť věci jsou viděny jen z jednoho (a špatného) úhlu, a že i na dně lze být spojený. Ale že i to dno je relativní, že je na nás, jak se umíme dívat.

Řekla bych, že se lyrický mluvčí současně i vyrovnává s přelomovým životním obdobím, doslova fyzicky si uvědomuje, že život je na dobu určitou a zlehka, neboť ví, že je to neodvratné, se brání procesu stárnutí (*Ale to co držím / bude zaplaveno / střep zmizí v konvici / křehkost schránky nasákne a ztěžkne / ostrý zvuk rýh se ztlumí / a zestárnutí už nikdy nebude na dotek // Poškrábej mě ještě* – s. 17) a hledá nějakou prověřenou konstantu, která jej přesáhne; zdá se, že se mu to daří (báseň *Ucukne vzhůru*, s. 18). Nejenže ji nachází, ale navíc i dokáže přijmout závazek k budoucnosti ne jako svazující, ale osvobozující cestu. Současně účtuje s minulým – zradou, bezcharakterností, i ztrátou blízké osoby. To je znatelné v básni *Tmavě* – opět se ukazuje, jak je lyrik jiný svým odlišným viděním. Dává mu to obrovskou svobodu, sám je jejím vlajkovým nositelem a dokáže ji dát i těm okolo, i když její následky budou zlé: *Zlehka si vplouváš / do*

příprav na ztroskotání, // když já se plazím do ztracena / s přímořskými státy. (s. 23).

Ovšem nejkrásnější a nejpůsobivější básní celé sbírky je ta poslední, jedenáctá, *Zlomek B 101*: rozsáhlý text, kterým dříve řečené kulminuje. Příběh jednoho šílenství, dalo by se říci, které umí změnit pohled na sebe sama a na svět. Jak k jinakosti přistoupíme, takoví ve skutečnosti jsme. Báseň, která na závěr čtenářsky zasáhne, zprudka bodne a v té bolesti dovolí spokojeně sbírku zavřít.

Andrea Chrobáková-Lněničková

Typlt, Jaromír: *Za dlouho*. Praha (Argo) 2016. 45 s.

NELEHKÉ VĚDOMÍ PŘEDZAČÁTKU

Edice Literární soutěže Františka Halase, která vydává knihy svým vítězům, respektive těm, kterým doposud nevyšla žádná básnická sbírka, představila po Pavlu Zajícovi, Kláře Šmejkalové a Michaele Horynové další silný debut. Jsou jím *Rhizomy* Marka Torčíka, triadvacetiletého autora z Brna. Knihu uvozuje citát Gillesse Deleuzeho „Mluvit svým rodným jazykem jako cizinec“. A zdá se, že se to Torčíkovi v průběhu celé knihy daří. Ať už jde o zřejmou fascinaci Deleuzeho poststrukturalistickým přístupem nebo o skutečnost, že je kniha plná odchodů, pohybu, protékání, otvírání a praskotu světa, do kterého se vyplavuje život. Život, který nemá žádný začátek ani konec, skutečnosti se dějí uprostřed, mezi věcmi.

Rhizomy se skládají ze dvou částí, první nese název *Místnosti*, druhá pak *Reference*. Autorovi této recenze se nepodařilo rozklíčovat důvod dělení, ale to ponechme na čtenáři, jestli dokáže tuto úlohu rozpoznat. Co se rozetnout daří, je Torčíkův přístup k obyčejnosti, kdy je autor fascinován bagatelizací všednosti a zřejmým průchodem krajinou, kde se život plazí jako liána, kde existují místa, kam se zjevně nechce: „*před domem, kde už 15 let / o prázdninách / zuříš / mamí*“. A do toho vstupuje míhající se a unikající čas, kdy „*ráno vstanu / vymočím se / vyčistím zuby / pak to uvidím / páteř uvnitř zákona: / i já jsem jen slovo*“, kdy to vše „*je jako uzavřená kapitola / dalšího měsíce / rozvařená břečka / flek na parapetu*“.

Torčíkova prvotina se na mnoha místech tváří jako cestopis duše, kdy se mísí krajiny

jeho domoviny, a Ameriky, kdy je patrné uhranutí cizinou. Občas je zřejmé až zbytečné konkretizování místa („*Time Square 17/8/2014 / v 16:36*“). Co ale převažuje v první části, je fascinace flórou a faunou a prokazatelným ubýváním nejen zvířecích krajin, ale především těch lidských: „*k čemu zobák a k čemu / křídla / jen jim to pak z kostřiček všecko visí dolů / a děcko se bojí / nebo se dožaduje zobáku domů / jakoby jich v pokoji nemělo pět*“.

I druhá část sbírky zní v mezibytí, uvnitř jazyka, v propleteních vzpomínek a slov, nejistotě, co je „*večerní / ranní déšť / těžko říct*“. To, co nacházíme v sobě, je „*hlasem ukotvená vzpomínka*“. Texty plné myšlenkových překliků, kroků, mizení, slov, do kterých se „*vpaloval čas*“.

Jistým neduhem je v textu nadbytečné užívání příměrů s výrazy *jako* a *jakoby*. Občas působí rušivě, ale to nic nemění na tom, že v rukou držíme debut výrazný, debut, který možná nepřesně popisuje stav světa a ani se nepokouší o to, aby to bylo jinak. To jsou záznaky, útržky, odúmrtě dějů. Torčíkův svět skutečně „*vyčkává na konec času / kdy se vyvrátí z pantů*“, setkání se zde dějí vlivem náhody, jsou proměnlivá a decentralizovaná. Čtenář má pak ponětí, že autorův jazyk nemá předem danou gramatickou strukturu a vše, co existuje, jsou jen její rozmanité druhy a hledání struktury je už jen jejich nadbytečná konstrukce. Což se dá snadno říci i o této recenzi.

Rhizomy Marka Torčíka jsou světem nelehkého vědomí o jakémsi předzačátku, ale i předkonci světa, ve kterém nevíme jak žít. Uzavření, unavení, ale jaksi ještě pospolu.

Ondřej Hložek

Torčík, Marek: *Rhizomy*. Brno (Nakladatelství Šimon Ryšavý) 2016. 52 s.

KÝŽENÁ ANTOLOGIE

Nad hostovskou antologií *Nejlepší české básně* se už tradičně, takřka povinně rozpoutává diskuze, jejíž aktéři se pokoušejí regulovat účinek každoročního výběru básní a básníků, editora a arbitra. Jako by snad verše nebyly schopny promluvit samy za sebe. Je typické, že každý svazek podnítl tu větší, tu menší diverzní akci, jejímž úkolem je zpochybnit platnost publikovaného výsledku čili sdělit literární obci, že (ani) takhle se to dělat nemá. Nevím, jestli by se

proto neměl součástí ročenky stát také výbor z poznámek a komentářů pronášených na její adresu. Od těch mezi řečí utroušených přes ty zveřejněné na Facebooku až po ty tištěné v periodikách. Bojím se ale, že i tento přidružený výbor by se nakonec stal předmětem kritiky, jakmile by někteří v ročence nenašli své jméno.

Jde samozřejmě o návrh sotva proveditelný a nadto trochu zlomyslný. Uvádím ho jen proto, že si neumím ročenku bez průvodního zpochybňování jejího zdaru představit. Námitky, které jsem mohl nad jednotlivými svazky registrovat, vyjadřují, pokud je správně chápu, stále jeden a tentýž nesouhlas s tím, kdo antologii udělal a kdo se do ní (podle toho) dostal. Pozornost zainteresovaných čtenářů se tak umanutě obrací od vlastního obsahu ročenky k její metodě. Samo o sobě to jistě není na závadu, ale problém nastává v okamžiku, kdy se kritika soustředí výlučně na spekulativní rozkrývání vztahů mezi vybírajícími a vybranými. V tu ránu ztrácí diskuze o podobě antologie význam, protože rozkládat o tom, že zařazení básníci jsou v přízni editora či arbitra, je jako stýskat si, že člověk má dvě ruky a dvě nohy.

Zpracování loňského, zatím posledního svazku *Nejlepších českých básní* bylo svěřeno tandemu Vít Slíva (arbitr) – Jakub Chrobák (editor). Všichni ti, kterým se tato volba už předem nezamlouvala, mohou teď nad výsledkem jejich spolupráce změřit sílu své kritické prozřetelnosti. Já sám chápu ročenku jako cvičení v pozornosti a úlohu z přesnosti, za něž by editor s arbitrem měli přiznaně ručit svým slovem. Na základě toho je pro mě loňský svazek kýženou hrou doopravdy, nakolik se jen něco takového může v literatuře díť. Způsob, jakým Chrobák, autor závěrečného zhodnocení celoroční básnické žně, vysvětluje, jak si při výběru se Slívou počínali, jakož i výklad toho, jak on sám poezii rozumí a co od ní očekává, je – troufám si to říct – poctivý. Hned vysvětlím, v čem tato poctivost spočívá.

Nedávno jsem od očitého svědka vyslechl příhodu o tom, jak nejmenovaný kritik v nejmenovaném pořadu bušil knihou nejmenovaného básníka o stůl a křičel: „Tohle není poezie!“ Měl na svou performanci jistě plný nárok a možná, že leckterý z nás by rád knihou třískal s ním, ale slušelo by se nejprve uvést, co kritik tenkrát nevěděl. Svým oponentům zůstal dlužen odpověď na otázku, proč podle něj bitá sbírka nemohla vstoupit do hájemství

poezie, které si svým okázalým gestem přivlastnil. Naproti tomu Chrobák obsah své promluvy na téma poezie vymezuje docela jednoznačně, se zanícením, jež jedny nasírá a jiné přesvědčuje. A v tom vězí jeho poctivost. Jím opakovaně užívané sousloví „podle mě“ není sebe-obhajobná rétorická figura editora, ale záruka argumentace. Mluví sám za sebe, a proto je i nesouhlas s ním smysluplný. Konečně, je to táž předmětnost výrazu, co činí jeho komentáře k vybraným veršům relevantní, neuniverzální, na rozdíl od záplavy povrchního, zaměnitelného psaní o básnických sbírkách.

Martin Lukáš

Slíva, Vít – Chrobák, Jakub (eds.): *Nejlepší české básně 2016*. Brno (HOST) 2016. 120 s.

SMUTEK MUŽE NA KONCI LÉTA

Zbyněk Vybíral (*1961) je uznávaným autorem několika knih z oblasti psychologie. Krátce působil i jako dramaturg divadla Drak, byl šéfredaktorem časopisů *Konfrontace* (zde i jeho vydavatelem) a *Psychoterapie*. Vydal též dva soubory esejů a glos. A přestože je povídkový soubor *Nocleh na letišti Gatwick* autorovým pozdním prozaickým debutem, ani tak jeho jméno nemusí být čtenářům zcela neznámé. Možná si vzpomenou na celou řadu recenzí publikovaných v *Tvorbě* a jiných kulturních periodikách na přelomu osmdesátých a devadesátých let.

Čtyři oddíly, do kterých je kniha rozdělena, obsahují dvacet devět krátkých textů (z nichž dva byly publikovány v *Textech*), ve kterých osoba protagonisty vykazuje určité autobiografické rysy. Potkáváme se v nich se světem opuštěných mužů a žen (hlavně ale mužů) se snahou dobrat se příčin a pochopení, proč a jak k jejich osamostatnění došlo. Ale odpověď nemusí vždy zaznít. Najít správná slova, která by situaci vysvětlila, ospravedlnila, je těžké.

Tady a teď, v tomto okamžiku, v tomto světě, v této přítomnosti. Muž opuštěný ženou a žena opuštěná mužem. S pozůstalou rodinou. Oběti jsou vždy na všech stranách. Bez úniků, s otazníky, bez přímých odpovědí. Ale právě ty se snaží postavy hledat. I to je práce spisovatele. Vypovídat o světě, ve kterém orientace není snadná a prostor pro

komunikaci je narušován. Aspoň se snažit porozumět. I to je jeden z důvodů, proč má smysl po knize Zbyněka Vybírala sáhnout, byť se nejedná o příliš veselé čtení.

Možná se jedná o trochu jednostranný záznam, ve kterém není příliš prostoru (nebo spíše nezbylo) příliš prostoru na dialog mezi mužem a ženou (o samotě se vede špatně) a vina až příliš spočívá na jedné straně. Ale z vlastních zkušeností víme, že to tak úplně nebývá. Nicméně literatura si to dovolit může. A tak si plnými doušky užíváme smutku za milovanou ženou. (Nebo milovanými ženami?) Ano, rozumem lze vysvětlit a zdůvodnit mnohé. Ale citově se z rozchodů dá vylízat o dost hůř. A za podstatně delší dobu. Kniha je pak poněkud melancholickým průzkumem tohoto procesu. A možná i potřebou vypsát se.

Redukovat Vybíralovy prózy jen na tento jeden motiv nelze, je ale dominantní. Texty zachycují drobné události intimního charakteru a nabízí ilustrující střípky ze života muže středního věku, které se neodehrávají v delším časovém období. Texty nemají výraznější pointy, ale zaujmou zachycením detailů a situací. Autor se zde osvědčuje jako zkušený pozorovatel mezilidských vztahů. Za klad považuji, že se nevyhýbá problematice, kterou zpravidla známe zachycenou spíše očima žen.

Zbyněk Vybíral je mnohostranně nadaná osobnost a jeho proměna v prozaika se podařila. V jeho další knize bych si jen přál větší tematickou pestrost. *Pavel Kotrla*

Vybíral, Zbyněk: *Nocleh na letišti Gatwick*. Ostrava (Protimluv) 2016. 120 s.

Kontaktní adresy:

Pavel Kotrla	Dalibor Malina
Bystřička 267, 756 24	Hotel Pančava
http://kotrla.com	Svárov 323, 755 01 Vsetín
pavel@kotrla.com	knihkup@vsnet.cz

TEXTY, literární čtvrtletník, číslo 71, ročník XX.,
šéfredaktor: Pavel Kotrla, vydavatel: Dalibor Malina,
redakce: Jakub Chrobák, René Kočík,
Dalibor Malina, Martin Škabraha, Martin Lukáš;
redakční rada: Jiří Hrabal, Jakub Grombíř,
Andrea Chrobáková-Lněničková, Tomáš Vašut;
registrace MK ČR E 13264, ISSN 1804-977X
internetová adresa: <http://casopis-texty.cz>
Nevyžádané texty nevracíme ani nelektorujeme.

